

<https://doi.org/10.36818/2071-4653-2020-1-1>

УДК 339.137:330.341.1:330.837(477)

JEL O38

В. В. Зайченко

кандидат наук з державного управління, доцент, декан
факультету економіки та менеджменту

Центральноукраїнського національного технічного
університету, м. Кропивницький

e-mail: v_zaychenko@ukr.net

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3648-2258>

**ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ ЩОДО ВДОСКОНАЛЕННЯ
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

Обґрунтовано актуальність державної політики, спрямованої на удосконалення інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України. Вказано на недоліки сформованого інституціонального забезпечення інноваційно-технологічного розвитку вітчизняної економіки. Визначено головні принципи державної політики формування якісного інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки. Визначені завдання державної політики покращення складових «інститути» та «інституції» інституціонального середовища державної політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки, зокрема удосконалення базових законів з інноваційної та науково-технологічної діяльності; формування законодавства з розвитку інфраструктури науково-технологічної діяльності, інтегрованих систем, реалізації спільних проєктів; покращення системи стратегування та програмування розвитку науково-технологічної діяльності; усунення адміністративних перешкод для впровадження передових технологій; формування позитивного суспільного ставлення до інновацій та технологій; покращення системи організації та управління розвитком науково-технологічної діяльності; запровадження інструментів моніторингу, контролю, прогнозування результатів політики технологічно розвитку та ін.

***Ключові слова:** технологічна конкурентоспроможність економіки, інноваційно-технологічна модернізація, інституціональне забезпечення.*

Zaychenko V. TASKS AND MEASURES TO IMPROVE THE INSTITUTIONAL SUPPORT FOR THE TECHNOLOGICAL COMPETITIVENESS OF UKRAINE'S ECONOMY

The relevance of state policy aimed at improving the institutional support for the technological competitiveness of Ukraine's economy is emphasized. The purpose of the article is to substantiate the tasks and measures for improving institutional competitiveness of Ukraine's economy. Scientific novelty of the study consists in substantiation of the system of measures and means of improving the institutional environment of the technological competitiveness of Ukraine, the elements of which are formed in the following areas: structure of state policy, state policy measures and expected outcomes. The recommendations in relation to improvement of legal framework and institutions, oriented on innovation and technological modernization in context of strengthening of Ukrainian economy competitiveness form the practical significance of the results. The tasks of the state policy in improvement of the "institutes" and "institutions" elements of the institutional environment of the state policy of ensuring the technological competitiveness are defined. They include the improvement of basic legislation on innovative and scientific-technological activity; formation of legislation on the development of infrastructure of scientific and technological activities, integrated systems, implementation of joint projects; improving of the system of strategizing and programming the development of scientific and technological activities; elimination of administrative barriers to introduction of advanced technologies; formation of positive social attitude towards innovations and technologies; improvement of the system of organization and management of development of scientific and technological activity; introduction of monitoring, control and forecasting instruments of technological development policy; creation of financial and resource support funds for scientific and technological activities; formation and effective use of personnel potential of scientific and technological activity; development of internal and external information and communication system.

***Keywords:** technological competitiveness of the economy, innovation and technological modernization, institutional support.*

Постановка проблеми. Інституціональне середовище завжди відіграє вирішальну роль у скеруванні процесів, які є об'єктами державного регулювання, у правильне русло. Адже водночас зі становленням нормативно-правових засад, які чітко регламентують правовідносини суб'єктів ринку, політика формування інституціонального забезпечення спрямовується й на підсилення дії інших

інститутів, які впливають на поведінку економічних агентів опосередковано, здебільшого завдяки чиннику стимулювання, на протипагу законодавчо-адміністративним обмеженням чи примусам. Інституціональне середовище також передбачає функціонування системи елементів інфраструктури, що важливо в контексті забезпечення якісної

середовищної компоненти технологічної конкурентоспроможності національної економіки.

Натомість інституціональне середовище інноваційно-технологічного розвитку та його вплив на конкурентоспроможність вітчизняної економіки недостатні. Причому недоліки характерні для всіх без винятку компонент інституціонального середовища: не сформований нормативно-правовий базис науково-технологічного розвитку; відсутні державні організаційно-управлінські структури, відповідальні за планування, організацію та реалізацію державної політики у цій сфері (як на різних рівнях ієрархії управління економікою, так і у секторально-галузевому аспекті); не сформована повноцінна та дієздатна інфраструктура підтримки науково-технологічної діяльності; не задіяні неформальні чинники стимулювання процесів активізації інноваційної діяльності підприємств, створення / залучення й впровадження ними сучасних передових технологій, проведення структурних та інституціональних реформ з технологічної модернізації на мезорівні (регіональні та галузеві економічні системи) та, відповідно, зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки.

За такої ситуації неможливим видається досягнення стратегічних пріоритетів та мети державної політики в аналізованій сфері. Відповідно, актуалізувалася потреба в удосконаленні інституціонального середовища науково-технологічної діяльності з акцентуванням на забезпеченні технологічної конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Аналіз останніх досліджень. Загальні умови та засади державної політики формування технологічної конкурентоспроможності економіки достатньо глибоко вивчені у працях В. Геєця [3], Л. Піддубної [4], Л. Федулової [6], З. Юринця [8] та ін. Водночас сучасні тенденції та умови, нові виклики, ризики та загрози в різних видах економічної діяльності формують специфічне середовище інноваційно-технологічної діяльності, а також засади конкуренції, які потребують постійного врахування. Особливої актуальності набуває питання розроблення засобів і заходів державної політики формування якісного інституціонального середовища у сфері забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України. Це питання на сьогодні досліджене недостатньо.

Метою статті є обґрунтування завдань і заходів щодо удосконалення інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України.

Основні результати дослідження. Поняття інституціонального забезпечення системне та комплексне. Саме тому, формуючи його, слід передусім дотримуватися принципу системності та комплексності. У цьому разі ознакою системності є паритетна й рівномірна увага держави до розвитку всіх базових елементів інституціонального забезпечення – інститутів з формальними й неформальними правилами та організаційних і інфраструктурних інституцій. Ознакою комплексності слугує визначення завдань і заходів державної

політики, а також очікуваних результатів за кожним з базових елементів інституціонального забезпечення.

Попри важливість цього одного з головних принципів державної політики у сфері формування необхідного інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності, не слід применшувати значимість й інших, не менш важливих, принципів державного регулювання в аналізованій сфері. Це, на думку автора, технологічна процесність державної підтримки (ідентифікація проблемних аспектів і реалізація стимулюючих заходів на етапах: розроблення нових технологій, створення інноваційних продуктів, формування нових ринків і ринкових сегментів), відкритість (готовність до співпраці підприємств базових видів економічної діяльності та науково-дослідних структур, представників суспільства та держави), свобода наукової та технічної творчості (створення державою такого середовища, де будуть забезпечені сприятливі умови для розвитку технологічної діяльності, без критичного ухилу та надмірних преференцій суб'єктам окремих видів діяльності, галузей чи секторів економіки, певним технологіям чи видам інновацій), адресність підтримки та справедлива конкуренція (повна публічність процесів і рівність доступу всіх учасників науково-технологічної діяльності до складових та ресурсних елементів програм підтримки інноваційно-технологічної діяльності, інфраструктури, фінансових і нефінансових ресурсів), раціональний баланс (рівномірність підтримки як проєктів, що мають стратегічне значення для розвитку національної економіки та суспільства, так і науково-дослідних робіт, тематика яких розвивається еволюційно), концентрація ресурсів (надання пріоритетного значення підтримці науково-технологічної сфери під час розподілу обмеженого бюджетного та іншого ресурсу).

Логічно, коли обґрунтування механізмів, інструментів і заходів державної політики у будь-якій сфері економіки опирається на попередньо визначені завдання, які планується реалізувати. Саме таким чином забезпечується узгодження мети, цілей, завдань і результатів державного регулювання.

Щодо формальних правил як складової інститутів інституціонального забезпечення, то головне завдання під час їх удосконалення зводиться до формування в країні нормативно-правового базису, який не містив би прогалин, суперечливих аспектів, чинників-дестимуляторів та був би повною мірою орієнтований на стимулювання економічних агентів, особливо реального сектору економіки та галузей, які активно розвиваються, до інноваційно-технологічної модернізації їх бізнес-процесів і виробництва. Цього сьогодні бракує вітчизняному законодавству.

Щодо економіки України, то елемент неформальних правил, особливо у напрямі стимулювання інноваційно-технологічного розвитку, практично не працює. У країні не ведеться активна політика, метою якої є переконання населення, суспільства та підприємств у очевидних перевагах і необхідності активізації технологічної діяльності. З огляду на зазначене, головне завдання державної політики за цією складовою зводиться до

удосконалення суспільно-професійного середовища розвитку науково-технологічної діяльності.

Для економіки України характерною вадою залишається низька керованість процесів інноваційного та технологічного розвитку економіки. Відсутні як державні структури, що безпосередньо спеціалізуються на реалізації державної політики в аналізованій сфері, так і стратегічні планові документи, відповідно до яких проводиться політика. Цей недолік може бути усунутий за умови визначення та в подальшому реалізації завдання забезпечення високої якості управління процесами інноваційно-технологічного розвитку національної економіки.

Інфраструктурний напрям інституційної складової державної політики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України також потребує істотного підсилення. Але під час розбудови інфраструктури можна не лише сформувати сукупність інфраструктурних елементів, але й створити систему противаг державному регулюванню цих процесів та, навпаки, заповнити прогалини державного регулювання (іншими словами, забезпечити вплив на певні процеси, які не піддаються державному регулюванню, зокрема через брак бюджетного ресурсу).

Саме таким убачається головне завдання інфраструктурного елементу інституціонального забезпечення державної політики формування технологічної конкурентоспроможності національної економіки України на поточному етапі її соціально-економічного розвитку.

Протилежний (та, на нашу думку, єдиний правильний) шлях передбачає концентрацію ресурсів навколо отримання нових науково-дослідних, інноваційних і технологічних результатів, необхідних для переходу економіки країни на нові, вищі технологічні уклади, реалізації комплексу інституціональних заходів для технологічної модернізації економіки України з результатами широкомасштабної технологічної діяльності, створення центрів НДДКР та їх тісної співпраці з суб'єктами реального сектору економіки, національних платформ науково-технологічних досліджень і розробок, локальних інтегрованих структур взаємодії науки, бізнесу, інновацій, інвестицій та комерції, нарощування практик міжнародного співробітництва і науки, і бізнесу у науково-технологічній сфері (рис. 1).

У межах покращення системи формальних правил, на наш погляд, передусім існує нагальна потреба в

удосконаленні базових законів з інноваційної та науково-дослідної діяльності.

Мова іде про такі закони України: Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій (2006 р.), Про наукову і науково-технічну діяльність (2015 р.), Про інноваційну діяльність (2002 р.), Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків (1999 р.). Сьогодні ці базисні в частині державного нормативно-правового регулювання розвитку науково-технологічної діяльності інституційні документи виконують лише декларативну функцію.

Отже, базисні нормативно-правові акти держави щодо технологічного розвитку, а відтак зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки мають передбачати створення комплексної системи, що врегулює всі відносини під час здійснення науково-дослідної, науково-технологічної та інноваційної діяльності в межах послідовності: планування → фінансування → стимулювання → комерціалізація → моніторинг → контроль. Важливе значення в цьому аспекті має також перегляд стимулюючих чинників податкової, митної, тарифної, цінової та амортизаційної політики.

У частині нормативно-правового регулювання покращення фінансового забезпечення науково-технологічної діяльності в Україні необхідно також впровадити інституційно-організаційний механізм створення й розвитку приватно-публічних венчурних фондів, створити інституційні та правові умови для активного поступу венчурного підприємництва, запровадити правовий механізм фінансування наукових досліджень у найбільш прогресивних видах економічної діяльності та галузях економіки зі скеруванням на їх підтримку фінансового ресурсу на покриття певного відсотка затрат на дослідження та розробки.

Цілий комплекс правових питань сьогодні пов'язаний з охороною та захистом в Україні прав на об'єкти інтелектуальної власності. Дуже багато питань та аспектів потребують урегулювання та імплементації позитивних закордонних практик для повноцінного доопрацювання правового механізму й формування дієздатної системи охорони та захисту прав на результати інтелектуальної творчої діяльності, подальшого розвитку умов і стимулів для створення та використання об'єктів інтелектуальної власності.

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Структура інституціонального забезпечення	Завдання	Заходи державної політики	Очікувані результати	
<p>➔ 1. Інститути</p> <p>➔ 1.1. Формальні правила</p> <p>➔ 1.2. Неформальні правила</p> <p>➔ 2. Інституції</p> <p>➔ 2.1. Організаційні</p> <p>➔ 2.2. Інфраструктурні</p>	<p>Формування НПА, сприятливого для інноваційно-технологічної модернізації економіки</p> <p>Удосконалення суспільно-професійного середовища розвитку науково-технологічної діяльності</p> <p>Забезпечення високої якості управління процесами інноваційно-технологічного розвитку</p> <p>Створення системи противаг, заповнення прогалів в системі державного регулювання та підтримки технологічної діяльності</p>	▼		
		Удосконалення базових законів з інноваційної та НТД	<p>Комплексна законодавча система, що регламентує планування, фінансування, стимулювання, комерціалізацію, моніторинг та контроль процесів розвитку науково-технологічної діяльності</p> <p>Надійна система охорони і захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності</p> <p>Наявність необхідних умов для створення конкурентоспроможних високотехнологічних інтегрованих структур</p> <p>Реалізація проектного та програмно-цільового підходів, проектів ДПП за державної підтримки розвитку високотехнологічного бізнесу</p>	
		Формування законодавства з розвитку інфраструктури НТД, інтегрованих систем, реалізації спільних проєктів		
		Покращення системи стратегування та програмування розвитку НТД		
		▼		
		Усунення адміністративних перешкод впровадження передових технологій	<p>Психологічний імпульс для бізнесу щодо підвищення рівня легкості реалізації програм технологічного розвитку</p> <p>Поширення інноваційно-технологічної активності у всі сфери</p> <p>Якісна інформаційна політика розвитку технологічної культури, інноваційної сприйнятливості населенням, популяризації результатів НДДКР і провідних вчених</p>	
		Формування позитивного суспільного ставлення до інновацій та технологій		
		▼		
		Покращення системи організації та управління розвитком НТД	<p>Керований процес активізації інноваційної діяльності, впровадження передових технологій та технологічної модернізації економіки</p> <p>Посилення відповідальності за результати політики технологічної модернізації економіки</p> <p>Ефективна реалізація ключових функцій державного регулювання забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки</p>	
		Запровадження моніторингу, контролю та прогнозування результатів політики технологічного розвитку		
		▼		
		Розвиток системи фондів фінансово-ресурсної підтримки НТД	<p>Доступне інвестиційне та фінансово-кредитне забезпечення реалізації високотехнологічних проєктів підприємств</p> <p>Наявність кваліфікованих кадрів для науково-технічної та технологічної діяльності, управління інвестиційно-технологічними процесами</p> <p>Розвинена та розгалужена система обміну даними між внутрішніми й закордонними користувачами щодо передових технологій, високотехнологічних стартапів, венчурних фондів, функціонування елементів інноваційно-технологічної інфраструктури</p>	
Формування та ефективне використання кадрового потенціалу НТД				
Розвиток внутрішньої та зовнішньої інформаційно-комунікаційної системи				

Рис. 1. Завдання та заходи державної політики щодо удосконалення інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України

Джерело: авторська розробка.

Інший (не менш важливий) аспект полягає в удосконаленні вітчизняного законодавства в частині стимулювання створення, активізації зростання та забезпечення високої ефективності функціонування локальних інтегрованих, орієнтованих на впровадження у виробництво високих технологій, структур. Ідеться про інноваційні, технологічні та індустріальні парки, техніко-впроваджувальні зони, високотехнологічні кластери і т. ін. Це комплекси, в яких об'єднані науково-дослідні інститути, промислові підприємства, бізнес-центри, об'єкти обслуговуючої інфраструктури.

Для створення та активізації діяльності таких структур потрібне удосконалення нормативно-правової бази, орієнтованої на створення сприятливого середовища для співробітництва державного й приватного капіталу, науково-дослідних інститутів та підприємств реального сектору економіки, включення наукових і науково-дослідних організацій у кластерні структури, орієнтовані на отримання наукомісткої кінцевої продукції, проривний характер науково-технологічного розвитку, формування мереж експертно-консалтингових та інжинірингових організацій для супроводу науково-технологічних проєктів, реалізації прав на інтелектуальну власність, комплексного впровадження технологій у господарську практику.

Окремим аспектом нормативно-правового регулювання процесів технологічної конкурентоспроможності економіки України є покращення системи стратегування та програмування розвитку науково-технологічної діяльності. На сьогодні об'єктивно визріла актуальність розроблення та прийняття стратегії науково-технологічного розвитку України (в основі якої – технологічна конкурентоспроможність національної економіки), програми заходів з реалізації стратегії, а також комплексних науково-технологічних програм і проєктів підтримки на кожному з етапів інноваційно-технологічного циклу – від отримання нових фундаментальних знань до їх практичного впровадження, створення сучасних технологічних продуктів і їх виведення на ринок та комерціалізації.

Потрібно додати, що в частині неформальних правил важливі стратегічні завдання відводяться реалізації політики, спрямованій на повне усунення адміністративних перешкод для науково-технологічної діяльності та впровадження її результатів у господарську практику, а також на формування позитивного суспільного ставлення до інновацій та сучасних технологій. Щодо першого, то тут важливою є внутрішньоадміністративна робота в системі органів державного управління щодо запровадження стандартів надання адміністративних послуг у процесі реалізації інноваційно-технологічних проєктів, а також введення системи штрафних санкцій за створення штучних адміністративних бар'єрів на шляху їх реалізації.

Щодо другого, то необхідна реалізація пропагандистської кампанії, метою якої є популяризація технологічної культури, інноваційної сприйнятливості населенням, популяризація результатів науково-дослідних і дослідно-

конструкторських розробок, а також провідних вітчизняних учених. Такі заходи сприятимуть підвищенню рівня суспільного ставлення до орієнтації суспільного та економічного розвитку країни на основі створення та впровадження сучасних прогресивних технологій.

Окремим напрямом державного регулювання у контексті удосконалення інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України потрібно вважати інформаційну політику в аналізованій сфері, орієнтовану не тільки на пропагування розвитку технологічної діяльності, але й на формування та функціонування баз даних з науково-дослідних розробок і створених технологій, створення загальнодержавної інформаційної системи з моніторингу науково-технологічної та інноваційної діяльності, формування спектру електронних послуг з науково-технологічної діяльності, розвиток науково-технологічних бібліотек і комунікацій для популяризації результатів науково-технологічної діяльності, зміцнення репутаційного та соціального капіталу високотехнологічних підприємств і закладів науково-дослідної діяльності, провідних вітчизняних учених і науковців.

Цілий комплекс питань, які потребують реформування, криється в удосконаленні організаційної компоненти інституціонального забезпечення державної політики технологічної конкурентоспроможності економіки України. І передусім тут ідеться про покращення системи державного управління означеними процесами. З огляду на важливість проблематики забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки, зокрема як чинника економічного зростання, визріла необхідність створення при Кабінеті Міністрів України урядового органу з управління пріоритетними напрямками науково-технологічного розвитку.

На цю структуру були б покладені завдання та функції з координації управлінської діяльності у сфері технологічного зростання України, експертного та аналітичного забезпечення досягнення стратегічних пріоритетів і мети державної політики у сфері зміцнення технологічної конкурентоспроможності національної економіки. Необхідність створення такої структури при уряді держави обумовлюється не тільки стратегічною важливістю проблематики, але й необхідністю забезпечувати координацію діяльності у сфері технологічного розвитку країни, оскільки ці питання пов'язані і з економікою та її галузями, і з освітою та наукою, і з фінансами, і з інфраструктурними аспектами та розвитком територій, і з цифровою трансформацією країни, і з правовими аспектами відносин з приводу володіння, користування, купівлі / продажу технологій тощо.

Структура, відповідальна за розвиток науково-технологічної діяльності та забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки, має бути наявною й на регіональному рівні або як окремий департамент при обласних державних адміністраціях, або також як координаційний орган. Такий підхід дозволить забезпечити керованість

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

процесу активізації інноваційної діяльності, впровадження передових технологій та технологічної модернізації економіки.

Важливе значення в структурі організаційної компоненти інституціонального забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України відводиться реалізації функцій державного регулювання в аналізованій сфері. Йдеться головню про функції моніторингу, контролю та прогнозування результатів технологічного розвитку.

Для уможливлення моніторингу необхідні розроблення та впровадження його стандартів, центральне місце в яких відводиться визначенню складу показників – індикаторів, які характеризують міру досягнення визначених стратегічних пріоритетів державної політики в аналізованій сфері. Важливо також забезпечити порівняння фактичних значень індикаторів для України та її регіонів зі значеннями у країнах-членах ЄС, особливо щодо економічного потенціалу та ресурсного забезпечення, стану розвитку науки й техніки, інноваційної та технологічної діяльності.

Результати моніторингу мають давати відповіді й на питання впливу технологічного поступу економіки та її галузей на соціально-економічний розвиток країни та її територій, стану та результативності функціонування сфер науки, науково-технологічної та інноваційної діяльності, якості та ефективності державного регулювання процесу технологічного розвитку й забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки та регіональних економік.

Якщо моніторинг дає відповіді на питання відповідності фактичних тенденцій розвитку ситуації тим параметрам, які були заплановані, то прогнозування дозволяє передбачати подальші тенденції розвитку як внутрішньої, так і зовнішньої ситуації. Впровадження інструменту прогнозування має здійснюватися на засадах використання методів технологічного передбачення, аналізування загальносвітових тенденцій еволюції науки та технологій, визначення нових пріоритетів науково-технологічного розвитку та інноваційної політики провідних у цьому сенсі держав світу. На основі такої інформації, власне, й здійснюється коригування пріоритетів і завдань державної політики, безпосередніх інструментів та засобів їх реалізації.

З-поміж елементів інфраструктури завжди пріоритетне значення відводилося об'єктам фінансової інфраструктури, завдання яких – забезпечити технологічно активні підприємства необхідним фінансовим забезпеченням. У цьому відношенні дієвим інструментом слугує розвиток системи фондів фінансово-ресурсної підтримки науково-технологічної діяльності, фінансовий ресурс яких наповнюється з різних джерел: бюджетне фінансування, кошти інвесторів, інноваційно та технологічно активних підприємств, фондів міжнародної фінансової підтримки, приватних інвесторів і т. ін.

Зазначимо, що для створення комплексної системи фінансування програм технологічного розвитку економіки державі важливо забезпечити пріоритетне

фінансування досліджень і розробок, спрямованих на формування високотехнологічних секторів національної економіки (інформаційно-комунікаційні, нано – та біотехнології), впровадження гнучкого механізму фінансування на основі комбінованого застосування ресурсів з центрального бюджету, місцевих інноваційних фондів, цілеспрямований прискорений розвиток матеріально-технічної бази науково-дослідних структур, які співпрацюють з суб'єктами реального сектору економіки та виконують дослідження за пріоритетними напрямками науково-технологічного розвитку, розвиток системи венчурного фінансування, зокрема засобами стимулювання входження на внутрішній ринок зарубіжних венчурних фондів.

Навіть маючи фінансове забезпечення, технологічний розвиток об'єктивно унеможливлений без наявності необхідних кваліфікованих кадрів. Саме тому державі потрібно постійно працювати над формуванням і розвитком кадрового забезпечення науково-технологічної діяльності, зокрема на основі фінансування елементів інфраструктури, відповідальних за кадрове забезпечення.

Позаяк підготовка наукових кадрів – це процес непростий та довготривалий, такий, що залежить від великої кількості різноманітних факторів. Тому важливо постійно стимулювати розвиток наукових кадрів. У економічно розвинених державах для цього здійснюють адресну підтримку молодих учених і фахівців з наукової, науково-технологічної та інноваційної діяльності, надають гранти молодим дослідникам, які займаються найбільш перспективними напрямками наукових досліджень, забезпечують відшкодування витрат на навчання у провідних технологічних університетах країни.

Іншими напрямками державної політики, орієнтованої на підготовку висококваліфікованих кадрів для забезпечення технологічного зростання національної економіки, можуть вважатися: стимулювання розвитку творчих, дослідницьких і підприємницьких навичок дослідників протягом всього життя (внесення змін до стандартів вищої освіти, підвищення гнучкості освітніх програм, розбудова інфраструктури розкриття творчого потенціалу дітей та юнацтва, підвищення мотивації молоді до науково-дослідної діяльності), цифровізація освітніх технологій, інтеграція вітчизняної системи підготовки науково-дослідних кадрів і науково-технологічної діяльності до світових навчально-освітніх систем.

Таким чином, реалізація визначених вище заходів державної політики дозволить сформувати значно більш якісне інституціональне середовище для розвитку процесів забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України.

Висновки. Реалізація державної політики в такій складній сфері, як технологічна конкурентоспроможність економіки, об'єктивно потребує створення для цього відповідного середовища. Його основоположним фундаментом слугує інституціональне забезпечення. Формуючи інституціональне забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України, слід

розвивати інститути (формальні та неформальні правила) та інституції (організаційні та інфраструктурні). Цьому сприятиме реалізація таких завдань державної політики, як удосконалення базових законів з інноваційної та науково-технологічної діяльності; формування законодавства з розвитку інфраструктури науково-технологічної діяльності, інтегрованих систем, реалізації спільних проєктів; покращення системи стратегування та програмування розвитку науково-технологічної діяльності; усунення адміністративних перешкод для впровадження передових технологій; формування позитивного суспільного ставлення до інновацій та технологій; покращення системи організації та управління розвитком науково-технологічної діяльності; запровадження інструментів моніторингу, контролю, прогнозування результатів політики технологічно розвитку; створення фондів фінансово-ресурсної підтримки науково-технологічної діяльності.

Список використаних джерел

1. Антонюк Л. Л. *Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації*: монографія. Київ: Вектор, 2004. 273 с.
2. Васильців Т. Г., Шехлович А. М., Васильців В. В. Фінансово-економічні інструменти стимулювання розвитку ІТ-сфери України. *Економічний дискурс*. 2017. № 4. С. 128-136.
3. Геєць В. Інститути у розширенні технологічної модернізації економіки України. *Журнал європейської економіки*. 2016. Т. 15(3). С. 255-265.
4. Піддубна Л. І. *Конкурентоспроможність економічних систем: теорія, механізм регулювання та управління*: монографія. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2007. 368 с.
5. Тараненко І. В. Алгоритм дослідження та оцінки інноваційної конкурентоспроможності країн. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 33, Ч. 1. С. 196-201.
6. Федулова Л. І. Концептуальна модель інноваційної стратегії України. *Економіка і прогнозування*. 2012. № 1. С. 87-100.
7. Швиданенко О. А. *Глобальна парадигма конкурентоспроможності: імперативи становлення та розвитку*: дис. ... д-ра екон. наук. Київ, 2007. 523 с.
8. Юринець З. В. *Інноваційні стратегії в системі підвищення конкурентоспроможності економіки України*: дис. ... д-ра екон. наук. Львів, 2016. 519 с.
9. Орлик І. О., Васильців Т. Г., Рудик С. А. Механізми та засоби активізації інноваційного розвитку підприємств роздрібної торгівлі. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. № 1. С. 102-109.
10. *Наукова та інноваційна діяльність України, 2017 рік*: стат. зб. Київ: ДССУ, 2018. 176 с.

References

1. Antonyuk, L. L. (2004). *Mizhnarodna konkurentospromozhnist' krayin: teoriya ta mekhanizm realizatsiyi* [International competitiveness of countries: theory and mechanism of realization]. Kyiv: Vektor. [in Ukrainian].

theory and mechanism of realization]. Kyiv: Vektor. [in Ukrainian].

2. Vasylytsiv, T. H., Shekhlovych, A. M., & Vasylytsiv, V. V. (2017). *Finansovo-ekonomichni instrumenty stymulyuvannya rozvytku IT-sfery Ukrainy* [Financial and economic instruments of stimulation of development of IT-sphere of Ukraine]. *Ekonomichnyy dyskurs – The economic discourse*, 4, 128-136. [in Ukrainian].

3. Heyets, V. (2016). *Instytuty u rozshyrenni tekhnolohichnoyi modernizatsiyi ekonomiky Ukrainy* [Institutes in the expansion of technological modernization of the Ukrainian economy]. *Zhurnal yevropeys'koyi ekonomiky – Journal of European Economy*, 15(3), 255-265. [in Ukrainian].

4. Piddubna, L. I. (2007). *Konkurentospromozhnist' ekonomichnykh system: teoriya, mekhanizm rehulyuvannya ta upravlinnya* [Competitiveness of economic systems: theory, mechanism of regulation and management]. Kharkiv: Publishing House «ІNZHEK». [in Ukrainian].

5. Taranenko, I. V. (2011). *Alhorytm doslidzhennya ta otsinky innovatsiyoi konkurentospromozhnosti krayin* [Algorithm of research and estimation of innovative competitiveness of countries]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho universytetu. Seriya «Ekonomika» – Scientific Bulletin of Uzhhorod University. Series «Economics»*, 33(1), 196-201. [in Ukrainian].

6. Fedulova, L. I. (2012). *Kontseptual'na model' innovatsiyoi stratehiyi Ukrainy* [Conceptual model of innovation strategy of Ukraine]. *Ekonomika i prohnozuvannya – Economy and forecasting*, 1, 87-100. [in Ukrainian].

7. Shvydanenko, O. A. (2007). *Hlobal'na paradyhma konkurentospromozhnosti: imperatyvy stanovlennya ta rozvytku* [The global competitiveness paradigm: imperatives of development and development] (Dr.Sci. in Econ. Dissertation, Kyiv, Ukraine). [in Ukrainian].

8. Yurynets, Z. V. (2016). *Innovatsiyi stratehiyi v systemi pidvyshchennya konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy* [Innovative strategies in the system of increasing the competitiveness of the Ukrainian economy] (Dr.Sci. in Econ. Dissertation, Lviv, Ukraine). [in Ukrainian].

9. Orlyk, I. O., Vasylytsiv, T. H., & Rudyk, S. A. (2016). *Mekhanizmy ta zasoby aktyvizatsiyi innovatsiyoho rozvytku pidpnyemstv rozdrubnoyi torhivli* [Mechanisms and means of intensification of the innovative development of enterprises of retail trade]. *Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytsky National University. Series: Economic sciences*, 1, 102-109. [in Ukrainian].

10. *Naukova ta innovatsiyana diyal'nist' Ukrainy, 2017* [Scientific and innovative activity of Ukraine, 2017]: Statistical publication (2018). Kyiv: SSSU. [in Ukrainian].

Надійшло 10.01.2020 р.